FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

Klinika GPN Brno

neonatologie Brno

Medicína blízkosti aneb proč inkubátor nestačí

Stejskalová A., Smejkalová K., Tatarka J.

XVIII. Konference AKUTNĚ.CZ

21.11.2026

MUNI LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Giraffe

Východiska

- Když se řekne intenzivní péče o novorozence, většině z nás se vybaví inkubátory, ventilátory, monitory a infuzní pumpy.

- Dnes se ale podíváme na někoho, kdo vedle těchto přístrojů někdy zůstává v pozadí – na rodiče.

NIKE

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Úvod a kontext

- Mezinárodní výzkum ukazuje, že aktivní zapojení rodičů není jen otázkou vstřícnosti nebo příjemnějšího prostředí.

- Studie z neonatologických jednotek v Kanadě, Austrálii a na Novém Zélandu prokázala, že strukturované zapojení rodičů do péče přineslo lepší hmotnostní přírůstky dětí a nižší stres a úzkost rodičů.

Zdroj: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC3561192/

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Intenzivní péče zahrnuje téměř všechny rizikové faktory traumatu

- Ohrožení života
- Ztráta kontroly
- Bolest
- Senzorické přetížení
- Nejistota a bezmoc
- Chronický stres
- Invazivní procedury
- Separace

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Nulová separace – proč je důležitá?

- Nulová separace znamená péči bez zbytečného oddělování dítěte od rodičů – s možností být spolu 24 hodin denně, i na jednotce intenzivní péče.
- Poznání, že oddělování dítěte od rodičů může škodit, se výrazně rozvíjelo už v 50. letech 20. století.
- V neonatologii pak zásadní milník představovalo zavedení skin-to-skin kontaktu v roce 1978 (Bogota).
- Nejde pouze o klokánkování ani o neomezené návštěvy ale o organizaci péče, ve které se s přítomností rodičů počítá a oddělení jim poskytuje podmínky pro pobyt i účast na péči.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Biologická a hormonální vazba matky a dítěte

Jak se novorozenec a matka vzájemně ovlivňují?

- **OXYTOCIN** – posiluje vazbu mezi matkou a dítětem, podporuje laktaci, snižuje stres
- **KORTIZOL** – stresový hormon, zvýšená produkce nastává při separaci
- **DOPAMIN** – navozuje pocit odměny a radosti z kontaktu

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Krátkodobé důsledky separace pro dítě

- Novorozenec je biologicky naprogramován na nepřetržitý kontakt s matkou.
- Pokud je od ní oddělen, spustí se v jeho těle stresová reakce, která probíhá ve dvou fázích:

1. Intenzivní pláč
2. Ztichnutí (ne však z uklidnění, ale ze stavu šoku a ochrnutí)

Fáze stresové reakce

1. Fáze protestu – pláč a neklid

- Dítě po oddělení od matky začne hlasitě plakat, což je vrozený reflex sloužící k tomu, aby přivolalo matku zpět.
- Dochází ke zvýšení srdeční frekvence, nárůstu kortizolu a celkové aktivaci stresového systému.
- Pokud matka nereaguje, stresová reakce se stupňuje.

Fáze stresové reakce

2. Fáze útlumu – zmrazení a tichý režim

- Stav není klidným spánkem, ale biologickým mechanismem přežití.
- Pokud se dítěti nepodaří přivolat matku, postupně ztichne a přestane se hýbat.
- Mozek přepíná do režimu „zmrazení“, dítě upadá do pasivity (šetří energii, minimalizuje stres).
- Jev byl pozorován i u zvířat – mládě, které zůstane samo, ztichne, aby nepřilákalo predátory.

Důsledky separace pro dítě

- Zvýšená hladina kortizolu může ovlivnit vývoj mozku, zejména oblasti spojené s regulací stresu (hipocampus, amygdala).
- Negativní vliv na termoregulaci a metabolismus – dítě musí vynakládat více energie na udržení tělesné teploty, protože není v kontaktu s matčiným tělem.
- Omezení smyslové stimulace – kontakt s matkou (kůže na kůži, srdeční tep, hlas) je klíčový pro správný neurologický vývoj.
- Riziko problémů s kojením – absence matky může narušit instinktivní hledání prsu a sací reflex.

Důsledky separace pro matku

- Pokud je novorozenec separován od matky, její tělo na tuto situaci reaguje extrémně negativně.

- Biologicky je matka připravena na neustálý kontakt s dítětem. Pokud dojde k separaci, její tělo situaci vnímá jako ohrožení (nebo dokonce jako úmrtí dítěte).

- Separace není jen psychicky náročná, ale spouští fyziologické procesy, které mají přímý dopad na matčino zdraví a její schopnost pečovat o dítě.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Reakce mozku – „ztráta dítěte“

- Podle výzkumů Nilse Bergmana mozek matky při oddělení novorozence aktivuje stejné oblasti jako když matka ztratí dítě.
- Tento biologický mechanismus měl v evoluci význam – pokud by matka dítě ztratila, měla potřebu ho aktivně hledat.
- Výsledkem je neklid, pocit prázdnoty, nutkání dítě hledat a neschopnost relaxovat nebo spát.
- Zvyšuje se riziko poporodní deprese a úzkostných poruch.

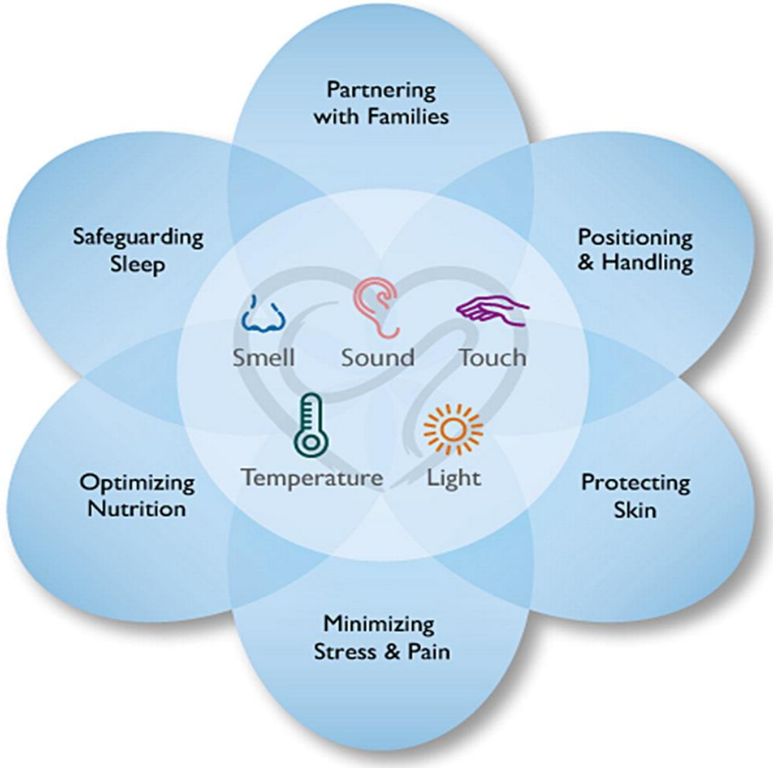
Zdroj: https://kangaroomothercare.com/articles/nils-articles/

Koncept Family Centered Care

Dítě patří svým rodičům, do své rodiny.

Rodiče nejsou návštěva = okamžité zapojení rodičů do péče o své dítě:

- Měření teploty, přebalování
- Koupele, masáže, doteky
- Klokánkování, ATEKK
- Orofaciální stimulace
- Respirační fyzioterapie
- Hudba, čtení pohádek
- Šátky pro miminka

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Inkubátor VS náruč rodiče u dětí na JIRPN

- Významné snížení úmrtnosti o 25 % v prvním měsíci života.
- Klokánkované děti mají stabilnější dýchání a akci srdeční, lépe se na mamince adaptují na mimoděložní život.
- Cílem by měla být nulová separace u všech těchto nejmenších dětí, časný bonding i velmi a extrémně nedonošených novorozenců.
- Studie ukazují, že lidský kontakt má vliv na mozek – neseparované děti jsou odolnější po celý svůj život, mají bližší vztahy a vyšší emoční inteligenci.

MAQUET

„Trauma způsobující" péče

Rodiče nejčastěji netraumatizuje stav dítěte.

Traumatizuje je ***pocit bezmoci, separace, nejistoty a nedostatek respektující komunikace.***

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

„Respektující" péče

Největším zdrojem bezpečí nejsou pro rodiče přístroje ani léky.

Ale blízkost dítěte, možnost být rodičem, kvalitní informace, laskavost a lidskost zdravotníků.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Bude si to všechno dítě pamatovat?

I kdyby si dítě nepamatovalo vůbec nic, rodič si pamatuje všechno.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Rodiče se často bojí víc, než dávají najevo

Když rodič mlčí, nemusí být klidný. Může být paralyzovaný.

- Neptá se? = Rozumí!
- Nepláče? = Zvládá!
- Nechodí? = Nezajímá se!

Přitom to vše může být právě naopak…

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Co můžeme změnit už zítra?

- Omezit zbytečnou separaci (nejen u novorozenců)
- Chránit spánek
- Minimalizovat bolest
- Vysvětlovat rodičům co se děje
- Zapojovat rodiče do péče
- Ptát se, odpovídat si: „Je tato manipulace nutná právě teď?“

I malé změny mohou zásadně změnit zkušenost dítěte i rodiny.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Take home message I.

Potřeba citového spojení je jednou ze základních potřeb matky i dítěte.

Edukujme rodiče o důležitosti kontaktu se svým dítětem a podporujme je v rodičovských kompetencích.

Nebude to jednoduchá cesta, ale vyplatí se nám do budoucna.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

neonatologie Brno

Take home message II.

Ani nejlepší inkubátor na světě nikdy nenahradí náruč rodiče.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

Klinika GPN Brno

neonatologie Brno

Děkuji za pozornost.

Bc. Andrea Stejskalová, MBA
Stejskalova.andrea@fnbrno.cz

neonatologiebrno.cz
klinikagpnbrno.cz

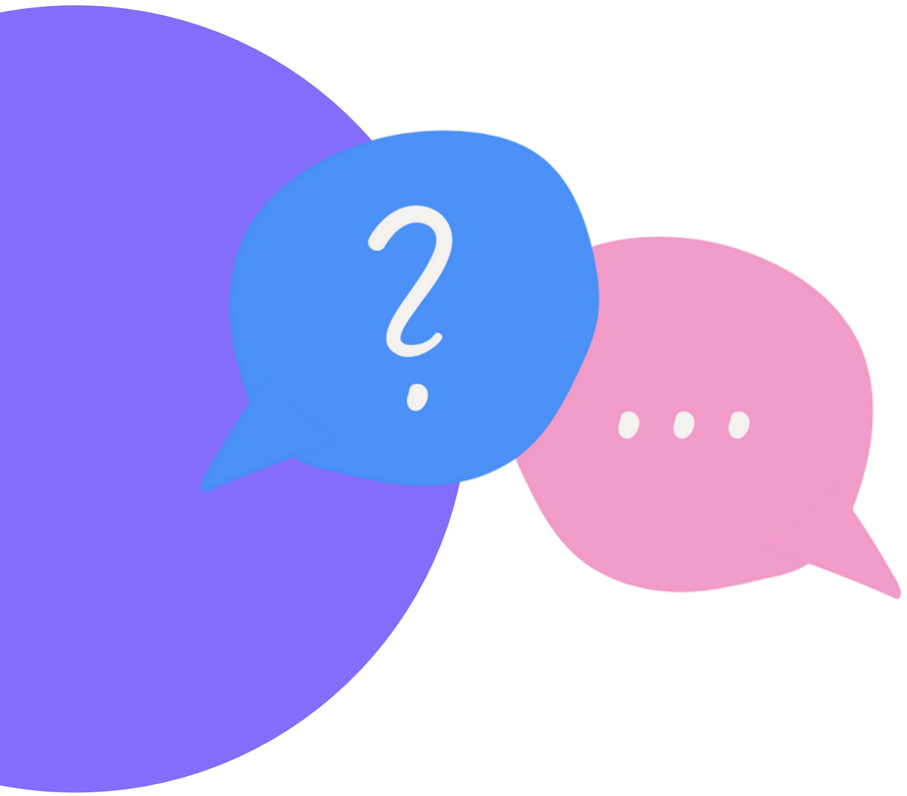
MUNI LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Fungování Kliniky gynekologie, porodnictví a neonatologie FN Brno a LF MU podporuje Nadační fond Proni fondproni.cz.

FAKULTNÍ NEMOCNICE BRNO

Klinika GPN Brno

neonatologie Brno

Prostor pro dotazy.

Bc. Andrea Stejskalová, MBA
Stejskalova.andrea@fnbrno.cz

neonatologiebrno.cz

klinikagpnbrno.cz

MUNI LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Fungování Kliniky gynekologie, porodnictví a neonatologie FN Brno a LF MU podporuje Nadační fond Proni fondproni.cz.